

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ,
МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ

Національний університет
«Одеська юридична академія»

Факультет міжнародно-правових відносин
та юридичної журналістики

Кафедра міжнародного права та міжнародних відносин
Кафедра права Європейського Союзу та порівняльного
правознавства

МІЖНАРОДНІ ЧИТАННЯ

з міжнародного права
пам'яті професора
П.Є. КАЗАНСЬКОГО

МАТЕРІАЛИ

Одеса, Україна
2-3 листопада 2012 року

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ,
МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ

Національний університет «Одеська юридична академія»
Факультет міжнародно-правових відносин та юридичної
журналістики

Кафедра міжнародного права та міжнародних відносин
Кафедра права Європейського Союзу та порівняльного правознавства

МІЖНАРОДНІ ЧИТАННЯ

з міжнародного права пам'яті професора П.Є. КАЗАНСЬКОГО

МАТЕРІАЛИ

третьої міжнародної наукової конференції

До 15-річчя
Національного університету
«Одеська юридична академія»

Одеса, Україна
2-3 листопада 2012

Одеса
Фенікс
2012

УДК 341
ББК 67я73
М 43

Відповідальний за випуск

Пашковський М.І. – кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри міжнародного права та міжнародних відносин Національного університету «Одеська юридична академія».

М 43 Міжнародні читання з міжнародного права пам'яті професора П.С. Казанського : матер. третьої міжнар. наук. конф. (м. Одеса, 2–3 листопада 2012 р.) / відп. за випуск к.ю.н., доц. М.І. Пашковський; Націон. ун-т «Одеська юридична академія». – Одеса : Фенікс, 2012. – 704 с.

ISBN 978-966-438-633-0

ББК 67я73

ISBN 978-966-438-633-0 © Національний університет «Одеська юридична академія», 2012

© Оформлення ІІІ «Фенікс», 2012

ПЕРЕДМОВА

XX століття стало епохою великих потрясінь: світові війни, міжнародний тероризм, глобальні економічні кризи, екологічні катастрофи, системні порушення прав людини вимагали нового інструментарію їх вирішення, що спонукало прогресивному розвитку та кодифікації міжнародного права та створенню нових організаційно-правових механізмів регулювання міжнародних відносин.

У ХХІ ст. глобальний характер проблем вимагає більш тісного та широкого міжнародного співробітництва, усе більше усвідомлюється необхідність їх вирішення саме міжнародно-правовими засобами. Дана проблематика стала центральною темою Міжнародних читань, присвячених пам'яті професора П.С. Казанського, які втретє Національним університетом «Одеська юридична академія». Проведення Міжнародних читань є відображенням ролі Національного університету «Одеська юридична академія» у розвитку української науки міжнародного права та відродження Одеської школи міжнародного права.

Становлення Одеської школи міжнародного права має свою давню історію, яка пов'язана з спеціалізованою підготовкою за публічно-правовими дисциплінами на камеральному та юридичному відділеннях Рішельєвського ліцею, а пізніше – після відкриття в Одесі у 1865 році – на юридичному факультеті Новоросійського університету, до складу якого входила кафедра міжнародного права. У 2012 році святкується 15-річчя Національного університету «Одеська юридична академія» та 165-річчя Одеської школи права.

Свого часу в стінах Новоросійського університету працювали відомі вітчизняні правознавці: М. В. Васильєв, М. Р. Кантакузін, І. А. Івановський (автор двотомного «Збірника чинних договорів, укладених Росією з іноземними державами» та науково-методичної праці «Про підготовку осіб, які присвятили себе консульській кар'єрі, і про роль щодо цього вищих комерційних шкіл», П.С. Казанський (автор монографій «Влада Всеросійського імператора» та «Нарис чинного російського права»), А. Ф. Федоров (автор монографії «Загальні адміністративні союзи держав» і підручника з міжнародного права).

Міжнародні читання присвячені пам'яті професора Новоросійського університету Петра Євгенійовича Казанського

Сторжак Н. А.	МІЖНАРОДНІ ОСНОВИ ПРИЗНАЧЕННЯ ПОКАРАННЯ У ВИДІ ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ	428
---------------	--	-----

Васяко Е. А.	МЕЖДУНАРОДНЫЕ СТАНДАРТЫ ПО ЗАЩИТЕ ПРАВ УЧАСТНИКОВ УГОЛОВНОГО ПРОЦЕССА И ПРАКТИКА ИХ ВНЕДРЕНИЯ В НАЦИОНАЛЬНОЕ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВО (НА ПРИМЕРЕ ФРАНЦИИ И УКРАИНЫ)	432
--------------	--	-----

Вачукова А. О.	ИНДИВИДУАЛИЗАЦИЯ ОТВЕТСТВЕННОСТИ ЗА «КОЛЛЕКТИВНЫЕ» ПРЕСТУПЛЕНИЯ В МЕЖДУНАРОДНОМ УГОЛОВНОМ ПРАВЕ	436
----------------	--	-----

Замла А. Ю.	СХОЖІСТЬ СОЦІАЛЬНОЇ ПРИРОДИ І МЕХАНІЗМІВ КАТУВАННЯ, КРОВНОЇ ПОМСТИ ТА ТЕРОРИЗМУ	439
-------------	--	-----

Жевнеров А. А.	ИМПЛЕМЕНТАЦИЯ НОРМ МЕЖДУНАРОДНОГО ПРАВА О ВЗАИМОДЕЙСТВИИ ПЕНИТЕНЦИАРНОЙ СИСТЕМЫ СО СРЕДСТВАМИ МАССОВОЙ ИНФОРМАЦИИ	443
----------------	---	-----

РОЗДІЛ 4 МІЖНАРОДНЕ ЕКОНОМІЧНЕ ПРАВО ТА ПРАВО РОЗВИТКУ

Вакалінська О. О.	ДОБРОСОВІСНІСТЬ – ПРИНЦИП МІЖНАРОДНОГО ПРАВА	447
-------------------	--	-----

Василенко М. Д.	ИННОВАЦИОННЫЙ РОЗВИТОК В УМОВАХ НЕОЛІБЕРАЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН: ПРАВОВИЙ АСПЕКТ	451
-----------------	---	-----

Капнін Р. С.	ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВИКОНАВЧОГО ПРОВАДЖЕННЯ ЗА УЧАСТКО ІНОЗЕМНИХ ФІЗИЧНИХ ТА ЮРИДИЧНИХ ОСІБ	454
--------------	--	-----

Крычовська Я. В.	РОЛЬ МЕЖДУНАРОДНЫХ НЕПРАВИТЕЛЬСТВЕННЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ И ПАРАРОРГАНИЗАЦИЙ В МЕЖДУНАРОДНОЙ ФИНАНСОВОЙ СИСТЕМЕ	457
------------------	---	-----

Мачульська К. В.	ДЕЯКІ КОЛІЗИЙНІ ПИТАННЯ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ З ЗАПОДІЙНИМИ ШКОЛИ У МІЖНАРОДНОМУ ПРИВАТНОМУ ПРАВІ	460
------------------	--	-----

Тункова М. С.	К ВОПРОСУ О РОЛИ МЕЖДУНАРОДНЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ В РЕГУЛИРОВАНИИ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ	463
---------------	--	-----

Мрзюка Я. І.	ЧЛЕНСТВО У ВСЕСВІТНІЙ МІТНІЙ ОРГАНІЗАЦІЇ	466
--------------	--	-----

Шверчк Х. В.	МВФ ЯК СПЕЦІАЛІЗОВАНА УСТАНОВА ООН	468
Матвиш Г. Э.	АНАЛІЗ МИРОВОГО ОПЫТА ФОРМИРОВАНИЯ БАНКОВСКИХ ХОЛДИНГОВ ..	471

Нгуен А. З.	МЕХАНІЗМ РІЗРШЕННЯ СПОРОВ В ВТО	474
-------------	---------------------------------------	-----

Фетисенко В. О.	СТРАХОВАНИЕ КАК СПОСОБ ЗАЩИТЫ ИНВЕСТИЦИЙ В МЕЖДУНАРОДНОМ ПРАВЕ	478
-----------------	---	-----

Фелечко О. С.	ПРАВОВІ АСПЕКТИ ВИПОВІДАЛЬНОСТІ В МІЖНАРОДНОМУ ЕКОНОМІЧНОМУ ПРАВІ	481
---------------	--	-----

Сотнінкова А. О.	Сотнінкова Ю. О.	ОКРЕМІ ПИТАННЯ ПОСИЛЕННЯ ГРОМАДСЬКОГО КОНТРОЛЮ (НАЛІДІВУ) ЗА ДЕРЖАВИНИМИ ЗАКУЩІВЛИМИ	484
------------------	------------------	---	-----

Водяницьков О. Ю.	ОСНОВНА ДИЛЕМА РОЗВИТКУ СИСТЕМИ СОТ- МІЖНАРОДНЕ ЕКОНОМІЧНЕ ПРАВО МІЖ ТОРГОВЕЛЬНОЮ ЛІБЕРАЛІЗАЦІЄЮ ТА РЕГУЛЯТОРНОЮ АВТОНОМІЄЮ	486
-------------------	---	-----

Поповський Д. П.	КОМПЛЕКС ПОГОДЖЕНИХ НА БАГАТОСТОРОННІЙ ОСНОВІ СПРАВЕДЛИВИХ ПРИНЦИПІВ ТА ПРАВИЛ ДІЯ КОНТРОЛЮ ЗА ОБМЕЖУВАЛЬНОЮ ДІЛОВОЮ ПРАКТИКОЮ ЯК ДЖЕРЕЛО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЛЬНОСТІ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОРПОРАЦІЙ	489
------------------	---	-----

Яновська І. П.	ПРОБЛЕМИ АСПЕКТИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТРАНСКОРДОННИХ ОПЕРАЦІЙ З ФІНАНСОВИМИ ІНСТРУМЕНТАМИ	492
----------------	---	-----

Ушнина Е. О.	ЗНАЧЕННЯ МЕЖДУНАРОДНОГО КОММЕРЧЕСКОГО КОНТРАКТА ПРИ ОСУЩЕСТВЛЕНИИ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ	497
--------------	---	-----

Дажох Р. В.	ПРИНЦИПИ МІЖНАРОДНОГО ПОДАТКОВОГО ПРАВА	501
-------------	---	-----

РОЗДІЛ 5 МІЖНАРОДНЕ МОРСЬКЕ ПРАВО

Аверочкина Т. В.	ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ПРИБЕРЕЖНІ МОРСЬКІ ВОДИ»	504
------------------	---	-----

Горчаков С. В.	МЕЖДУНАРОДНО-ПРАВОВОЙ РЕЖИМ РЕГУЛИРОВАНИЯ СУДОХОДСТВА И ЗАДАЧА РАЗВИТИЯ НАЦИОНАЛЬНОГО СУДОХОДСТВА	507
----------------	--	-----

Самойленко Є. А.	ДОБРОВІЛЬНЕ ОБМЕЖЕННЯ СУВЕРЕНІТЕТУ ПРИБЕРЕЖНИХ ДЕРЖАВ ЯК КОНЦЕПТУАЛЬНА ОСНОВА ПРАВА ПРОХОДУ ПО МІЖНАРОДНИХ РІКАХ	512
------------------	--	-----

Жорник І. В.	ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВСТАНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ УНІФІКОВАНИХ НОРМ МІЖНАРОДНИХ МОРСЬКИХ УГОД	516
--------------	--	-----

Кондратьева Т. Ю. ВЕКТОРНІСТЬ УКРАЇНСЬКОЇ ЗОВНИШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ: ПРАВОВИЙ АСПЕКТ	607
Матич О. В. ВИЗНАЧЕННЯ «ДИТИНСТВА» У ЄВРОПЕЙСЬКОМУ І МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ. 611	
Хоменко О. О. УГОДА ПРОДО ОЦІНКИ ВІДПОВІДНОСТІ ТА ПРИЙМАННОСТІ ПРОМИСЛОВОЇ ПРОДУКЦІЇ – АСАА МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄС: ПРАВОВІ НАСЛІДКИ ДЛЯ УКРАЇНИ	614
Кунцевич М. П. ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ ТА СТРУКТУРНИЙ ПОДІЛ ВЛАДИ В ЄС: МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ	618
Колосов Н. В. СУДЕНАЯ ПРАКТИКА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДА В СФЕРЕ ЗАЩИТЫ ТРУДОВЫХ ПРАВ И ЗАКОННЫХ ИНТЕРЕСОВ РАБОТНИКОВ КАК ИСТОЧНИК ПРАВА ЕВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗА: ВОПРОСЫ ПРИМЕНЕНИЯ В УКРАИНЕ	621
Чижаків Г. О. ПРОБЛЕМИ АДАПТАЦІЇ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ДО ЗАКОНОДАВСТВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ	624
Фещенко Д. О. ПРОБЛЕМИ ВИКОНАННЯ УКРАЇНОЮ РІШЕНЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ. ЗАКОН УКРАЇНИ «ПРО ВИКОНАННЯ ТА ЗАСТОСУВАННЯ ПРАКТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ»	626
Гречаний В. А. ПРАВОВИЙ СТАТУС ОМБУДСМАНА В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ	630
Пужалюк І. О. ДЕКІ ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПОРЯДКУ ОТРИМАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ШЕНГЕНСЬКИХ ВІЗ	634
Колесник О. Ю. ПРОЦЕС АДАПТАЦІЇ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ДО СТАНДАРТІВ ЄС: СУЧАСНІСТЬ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	637
Дяченко А. Е. ХАРТИЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ОБ ОСНОВНИХ ПРАВАХ КАК ФУНДАМЕНТАЛЬНАЯ ОСНОВА КОНЦЕПЦИИ ПРАВ ЧЕЛОВЕКА В ЕС	639
Никогосян Л. В. УКРАЇНА НА ШЛЯХУ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ	642
Оржеховська А. О. ПРОРИТЕТНІ НАПРЯМКИ ГАРМОНІЗАЦІЇ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ О ЗАКОНОДАВСТВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ	645
Саливзянова Р. Р. СТАТУС СУДЕЙ МІЖНАРОДНИХ СУДЕБНИХ ОРГАНІВ В СВЕТЕ ОБЕСПЕЧЕННЯ НЕЗАВИСИМОСТІ СУДЕБНОЇ ВЛАСТИ	648
Шубіна І. О. ОСНОВНІ ЦІННОСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ, ЗМІСТ І ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ	

ВСТУПУ НОВИХ ДЕРЖАВ	652
Gorbets I. Y. DIFFICULTIES OF UKRAINE'S CHOICE BETWEEN THE EUROPEAN UNION AND CUSTOMS UNION	654
Козловська З.-О. Н. ЄВРОПЕЙСЬКІЯ ТРАДИЦІЯ ФОРМУВАННЯ ЮРИДИЧЕСКОЇ ЕЛІТИ	657
Пасечник Е. В. ЕВРОПЕЙСКАЯ ФАРМАКОПЕЯ	661

РОЗДІЛ 8 МІЖНАРОДНЕ ГУМАНІТАРНЕ ПРАВО

Зелінська Н. А. ТРАНСНАЦИОНАЛЬНОЕ УГОЛОВНОЕ ПРАВО: ПОНЯТИЕ, СИСТЕМА, ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ	663
Лисик В. М. ПІДХІД МІЖНАРОДНОГО КРИМІНАЛЬНОГО ТРИБУНАЛУ ДЛЯ КОЛИШНЬОЇ ЮГОСЛАВІ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ДИВІЛЬНА ОСОБА»	668
Камкова Т. Г. МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ЗАХИСТУ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ПІД ЧАС ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ	670
Крылов С. С. ПРАВОВАЯ ОЦЕНКА ДЕЙСТВИЙ СТРАН НАТО В БЫВШЕЙ ЮГОСЛАВИИ ...	674
Кучарева А. М. МІЖНАРОДНЕ ПРАВО В ПЕРІОД ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ	677
Новиківський П. М. ДІТИ ЗІ ЗБРОЄЮ У РУКАХ: ЖАХЛИВІ РЕАЦІЇ СУЧАСНОЇ ВІЙНИ	681
Громовенко К. В. РОЛЬ ДОКУМЕНТА МОНТРЕ ДЛЯ РЕГЛАМЕНТАЦІЇ ДЕЯТЕЛЬНОСТІ ЧАСТИНЬ ВОЄННИХ І ОХРАНИНИХ КОМПАНІЙ	684
Шах А. Ю. НЕОБХОДИМОСТЬ МЕЖДУНАРОДНОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ СОЗДАНИЯ НАЛИЧИЯ ТАКТИЧЕСКОГО ЯДЕРНОГО ОРУЖИЯ	687

4. Council Directive 95/21 EC of 19 June 1995 concerning the enforcement, in respect of shipping using Community ports and sailing in the waters under the jurisdiction of the Member States, of international standards for ship safety, pollution prevention and shipboard living and working conditions (port State control) // Official Journal. – 1995. – L157. – P.1-19.
5. Council Directive 2009/16/EC of 23 April 2009 on port State control // Official Journal. – 2009. – L131. – P.57-100.

Самойленко Є. А.

*асистент, ДВНЗ «Українська академія банківської справи
Національного банку України»*

ДОБРОВІЛЬНЕ ОБМЕЖЕННЯ СУВЕРЕНІТЕТУ ПРИБЕРЕЖНИХ ДЕРЖАВ ЯК КОНЦЕПТУАЛЬНА ОСНОВА ПРАВА ПРОХОДУ ПО МІЖНАРОДНИХ РІКАХ

Загальноновизнаним у міжнародному праві є те, що води рік входять до складу державної території прирічкових країн і являються їх внутрішніми водами. Як зазначається в доктрині, в принципі держава здійснює повний суверенітет над річковими водами так само, як і над будь-якою іншою частиною своєї території [1, с. 85]. Однак, абсолютизувати територіальний суверенітет у контексті навігаційного використання державами міжнародних річок безпідставно, оскільки сам факт перетинання або розділення річкою території двох чи більше країн спричиняє певні міжнародно-правові наслідки [2, с. 31]. Тобто з'ясування юридичної природи права проходу по міжнародних ріках цілком і повністю лежить в площині пошуку оптимальної концепції територіального суверенітету, а саме вирішення питання про характер його реалізації прибережними державами на належних їм ділянках цих рік в умовах навігаційного використання останніх іншими країнами.

Будучи зацікавленою в утворенні власного суверенітету, держава не може не визнавати суверенітету інших держав. Існування спільних інтересів країн в тій чи іншій сфері вимагає пошуку компромісу, який би не тільки супроводжувався поступками, а й базувався на усвідомленні необхідності взаємної поваги їх суверенітету, на що варто спрямовувати потенціал міжнародного публічного права. Оскільки існує система держав, суверенітет

може розумітися лише як властивість кожного з них і всіх разом. Як наслідок, свобода дій держав у зовнішніх зносинах, яка являється однією з ознак суверенітету, не обмежена, а обмежена свободою інших держав. Це свобода здійснення лише таких дій, які не порушують суверенітету (територіального верховенства і незалежності в міжнародних відносинах) решти держав. Тільки так може розумітися реально існуючий суверенітет [3, с. 75]. Інакше кажучи, суверенітет будь-якої однієї країни вже одним фактом свого існування означає обмеження суверенітету іншої країни [4, с. 114]. Міжнародне право встановлює конкретний зміст державного суверенітету в міжнародних відносинах, тобто визначає конкретні рамки свободи дій держав з урахуванням суверенітету інших країн [3, с. 76]. Як узагальнює А. Гелнер, суверенітет в принципі обмежений позитивним правом, в тому числі міжнародним, загальними принципами, а також суверенітетом інших держав [5, с. 48].

На рівні міжнародного річкового права, коли судноплавна річка протікає через територію декількох держав або коли по ній проходить державний кордон, постає питання про природу й обсяг прав кожної з прирічкових країн щодо навігації по тій ділянці водного шляху, яка не знаходиться в її володіннях: вниз чи ввверх за течією або по іншій стороні від демаркаційної лінії. Поряд з цим виникає також питання про подібні інтереси неприбережних суверенів. Як наголошує Ч. Хайд, якщо аналізувати поведінку держав, які висували свої вимоги відкрити доступ до міжнародних річок для судноплавства, то на основі практики міжнародних відносин з часів підписання в 1815 р. Заключеного акту Віденського конгресу можна констатувати, що в багатьох випадках спостерігалася тенденція відмовитися від принципової постановки питання заради отримання бажаного права проходу по наявному водному шляху [6, с. 264].

В контексті вищезазначеного при дослідженні походження і обґрунтування права прибережних держав на здійснення навігації по міжнародних ріках ми повинні відмітити, що юридичною підставою такого права є відповідні договірні та звичаєві норми міжнародного права. Це підтверджує багатовікова практика регламентації річкового судноплавства, а також значна кількість спеціальних угод в даній сфері. В цих договірних та звичаєвих правилах відображені взаємні поступки в правах навігації, на яких ґрунтуються територіальний суверенітет прирічкових країн. Стосовно кон-

кретних міжнародних річ норма про свободу навігації прибережних держав має перш за все договірний характер, так як історично надання їм права проходу зазвичай оформлялося міжнародними угодами. І оскільки конвенційне регулювання проводилося у відповідності з географічними факторами, торговими інтересами та з урахуванням спеціальних потреб договірних сторін, у вирішенні цього питання спостерігалося значне різноманіття. Тим не менше, на основі міжнародних угод, показових з точки зору застосовуваної договірної практики, можна зробити деякі висновки, котрі свідчать, в якому обсязі прибережні держави проявляли готовність дозволяти одна одній користуватися привілеями судноплавства в межах власної частини річкових вод [6, с. 264].

Звичаєво-правова норма встановлює право держав, по території яких протікає міжнародна ріка, на вільне судноплавство по всій її течії. Свобода судноплавства передбачає також обов'язок цих держав забезпечувати на своїй ділянці такої ріки умови для навігації суден інших прибережних країн на основі рівності та виключення дискримінації по відношенню до будь-якої прибережної держави. Існування цієї звичаєво-правової норми було підтверджено у рішенні Постійної палати міжнародного правосуддя по справі щодо р. Одер [7], а також Комісією ООН з міжнародного права [8, с. 403-407, 411-412; 9, с. 16].

Дещо інакше склався підхід до вирішення питання про юридичну природу права проходу річковими шляхами для неприбережних держав. Договірне закріплення свободи навігації для всіх країн світу утвердилось з 1839 р., коли це право згідно підписаного Бельгією та Нідерландами трактату було зафіксовано у відношенні судноплавства по р. Шельда. Починаючи з цього часу, в міжнародно-правовому регулюванні річкового судноплавства спостерігався так званий період «лібералізації», який ознаменувався проголошенням свободи навігації для всіх держав планети на більшості міжнародних річ Європи, а потім — і інших континентів. Разом з тим, таке розв'язання проблеми відкриття доступу до материкових водних шляхів не являється прийнятним, на що вказує договірна практика держав. Так, країни, через які протікають Одер, Ельба, Вісла, Варта та інші ріки, оголошені міжнародними Версальським мирним договором 1919 р., встановили на цих ріках свободу судноплавства лише для своїх суден. Таке рішення, прийняте на основі їх суверен-

нітету, відповідало реальним умовам, які склалися на даних ріках, і не оскаржувалося іншими державами [10, с. 104].

В ході Барселонської конференції 1921 р. делегації деяких країн виступили з пропозицією про допуск до плавання на всіх міжнародних ріках суден неприбережних держав на базі універсального принципу свободи судноплавства, яку було відхилено більшістю учасників конференції. В міжнародно-правовій літературі обґрунтовано відмічалося, що держави, які підписали Барселонську конвенцію про режим судноплавних водних шляхів міжнародного значення 1921 р., не виходили з того, що міжнародний характер ріки *ipso iure* автоматично зобов'язує допускати до навігації судна всіх країн. Такий допуск міг мати місце тільки якщо це прямо передбачалося в договорі або якщо прибережні держави де факто відкривали для суден третіх країн доступ до своїх внутрішніх вод [10, с. 105]. В подальшому Асоціацією міжнародного права було відзначено, що право проходу по річкових шляхах для суден неприбережних держав ще не стало загальновизнаною нормою міжнародного права [9, с. 16].

Таким чином, в розрізі навігаційного використання річково-го стоку доконаним фактом представляється існування тенденції до трансформації поняття суверенітету прибережної держави, яка продикутована необхідністю поваги відповідних прав інших держав, особливо прирічкових. При цьому право навігації по визначеній ділянці міжнародного річкового шляху, яке вони набувають за присутності певних підстав, для даної окремо взятої прирічкової країни є суверенним. Транстериторіальність міжнародної ріки, з однієї сторони, породжує потребу обмеження територіального суверенітету прибережних держав при судноплавному використанні належних їм частин ріки суднами інших прибережних країн, а з другої — зумовлює таке обмеження щодо цих держав у разі досягнення згоди щодо навігації по їх водній території суден неприбережних держав. Подібного роду ущемлення прирічкових суверенітетів ґрунтуються на відповідних локальних угодах та міжнародно-правових звичаях. Вищезазначене й визначає юридичну природу права проходу по міжнародних ріках.

Література:

1. Клименко Б. М. Право прохода через иностранную территорию / Б. М. Клименко. — М.: Издательство «Международные отношения», 1967. — 136 с.

2. Курс міжнародного права: в 7 т. / Под ред. В. Н. Кудрявцева. – М.: Наука, 1989–1993. – Т. 3. – 1990. – 260 с.
3. Ушаков Н. А. Суверенитет в современном международном праве / Н. А. Ушаков. – М.: Изд-во ИМО, 1963. – 271 с.
4. Левин И. Д. Суверенитет / И. Д. Левин. – М.: Юрид. изд-во МЮ СССР, 1948. – 375 с.
5. Goellner A. Lespuissancesmoynesseledroitinternational / A. Goellner. – Neuchatel: Ed. de la Vascannie, 1960. – 162 p.
6. Хайд Ч. Ч. Международное право, его понимание и применение Соединенными Штатами Америки / Ч. Ч. Хайд; Под ред. Дранова Б. А. (Прим. и предисл.). – [Пер. с англ. Кершнер Д. М.]. – М.: Иностр. лит., 1951. – Т. 2. – 532 с.
7. Case Relating to the Territorial Jurisdiction on the International Commission of the River Oder (No. 16) / Collections of Judgments // Publications of the Permanent Court of International Justice. – Leyden: A. W. Sijthoff's Publishing Company, 1929. – Series A. – No. 23. – 57 p.
8. International Law Association. Report of the Fifth Conference (Brussels, August 19–26, 1962). – London: International Law Association, 1963. – xciii, 688 p.
9. Bogdanović S. International Law of Water Resources Contribution of the International Law Association (1954–2000) / S. Bogdanović. – London; Boston: Kluwer Law International, 2001. – xxxi, 436 p.
10. Гуреев С. А., Тарасова И. Н. Международное речное право: Учебное пособие / Отв. ред. С. А. Гуреев. – М.: Юрид. лит., 2004. – 352 с.

Жорник І. В.
аспірант, Національний університет «Одеська юридична академія»

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВСТАНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ УНІФІКОВАНИХ НОРМ МІЖНАРОДНИХ МОРСЬКИХ УГОД

Міжнародне торговельне мореплавання, мабуть, найбільша галузь людської діяльності, що здійснюється під впливом юрисдикції різних держав. Це пояснюється розгалуженими морськими транспортними зв'язками між країнами і, як наслідок, приватно-правові відносини, пов'язані з міжнародним торговельним мореплаванням частіше за інші ускладнюються іноземним елементом та потрапляють до сфери регулювання міжнародного морського приватного права.

Численні конвенції з уніфікації морського приватного права та широка практика національного законодавства, що проводять у життя положення цих конвенцій, свідчать про те, що механізм приведення в дію міжнародних договорів, принаймні, договорів про уніфікацію права, є доволі складним та різноманітним. Різноманітність ця значною мірою визначається різними методами уніфікації права, що використовуються міжнародними договорами.

За думкою О. Л. Маковського, сутність зобов'язань про уніфікацію права, що приймають на себе держави за міжнародними договорами, полягає в обов'язку забезпечити правове регулювання визначених в цьому договорі відносин встановленим в ньому чином. Майже таким самим чином визначив зміст цих договорів С. М. Лебедев, який пише, що при укладанні такого договору «кожна держава зобов'язується перед іншими державами-учасницями забезпечити в межах своєї юрисдикції регулювання відповідних відносин таким чином, як це передбачено договором».

Метод, який можна назвати методом непрямої уніфікації, полягає в тому, що на держави-учасниці міжнародного договору покладається обов'язок встановити у своєму законодавстві правову норму, зміст якої визначається в цьому договорі з більшим чи меншим ступенем докладності. Цей метод майже не зустрічається при уніфікації норм морського приватного права в уточному смислі слова, але застосовується порівняно часто, коли виникає необхідність забезпечити створення державами, що беруть участь в конвенції з уніфікації, допоміжних відносно основного змісту конвенції норм адміністративного, фінансового, процесуального та іншого характеру. Як приклад можна навести Міжнародну Конвенцію про відповідальність операторів ядерних суден 1962 р., де слідом за обов'язком оператора ядерного судна страхувати свою відповідальність, встановлену цією конвенцією, передбачається, що «розмір, вид та умови такого страхування або забезпечення визначаються державою, що видає ліцензію» (п. 2 ст. III).

Для конвенцій з уніфікації морського приватного права найбільш характерним є метод прямої уніфікації, суть якого полягає в тому, що в міжнародному договорі встановлюються завершені правові норми (матеріальні та колізійні), готові без перетворення до застосування в системі внутрішнього права держав-учасниць договору, а ці держави приймають на себе обов'язок забезпечити їх застосування. Шляхом створення таких уніфікованих норм до-

асистент, Державний вищий навчальний заклад «Українська академія банківської справи Національного банку України»

Кунцевич М. П.

ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ ТА СТРУКТУРНИЙ ПОДІЛ ВЛАДИ В ЄС: МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Досвід реформування органів, що сформувався під час розвитку Європейського Союзу (далі – ЄС) дозволяє забезпечити бажаний баланс компетенції та інтересів його інституцій, є актуальним з огляду на конституційну реформу, яка проводиться в Україні і може бути використаний для подальшого вдосконалення механізмів взаємодії органів виконавчої, законодавчої та судової гілок влади.

Питання конституціоналізації ЄС та забезпечення дотримання принципу розподілу влад висвітлено в працях таких зарубіжних учених, як: Ф. Бебер, Д. Карузо, П. Крейг, С. Фаббріні, В. Шнайдер та інших. Проблеми конституційної реформи в Європейському Союзі досліджували вітчизняні вчені В. Авер'янов, О. Андрійко, В. Керецман, І. Грицак, В. Колійка, О. Сурмін, В. Опришко, В. Стрельцов та інші.

Питання правової природи влади органів ЄС у юридичній науці завжди було дискусійним, що пов'язане перш за все із правовою природою самого ЄС як міждержавного утворення *sui generis*.

Вчені, які відстоюють позицію, що ЄС є федеративним утворенням наголошують на тому, що його органи збудовані за принципом поділу влад.

Так, Р. Давід та К. Жофре-Спінози зазначають, що Європейське Економічне Співтовариство, утворене у 1957 році, і яке пізніше суттєво розширило свій склад та вже сьогодні є справжньою конфедерацією з виконавчою (Рада міністрів і Комісія), судовою (Суд Європейських Співтовариств в Люксембурзі) та схожою із законодавчою (Європейський Парламент у Страсбурзі) владами [4, 56]. Італійський вчений Серджіо Фаббріні вважає, що ЄС після укладення Лісабонського договору є парламентською федерацією, у якій має місце дуалізм виконавчої влади [3].

Інші вчені зазначають, що доктрина поділу влади у її класичному вигляді не була втілена в ЄС. Так, В. Стрельцов, досліджую-

чи принципи інституційного балансу в ЄС, стверджує, що проявом доктрини поділу влади (органічного поділу законодавчої, виконавчої (адміністративної) та судової функцій) в ЄС часто вважають принцип інституційного балансу, однак як відомо, ЄС не має такого органічного поділу, хоча можна виокремити певні функціональні відмінності між законодавчою та адміністративною діяльністю. Далі він зазначає, що інституційний баланс стосується балансу між інституційними суб'єктами, що покликани, відповідно до Договору, брати участь в європейському врядуванні. Це означає, що кожна інституція має належним чином здійснювати свої повноваження, але при їх здійсненні поважати повноваження інших інституцій [6, 443].

Даніела Карузо, вчений Бостонського університету США, наголошує на тому, що виконавча гілка влади у Європейському Союзі є дуже сильною, однак її реалізація покладена на декілька органів. Так, виконавчі повноваження має Європейська Комісія, Європейська Рада, Рада Міністрів та інші органи. Крім того, Європейській комісії притаманні і законодавчі повноваження, а Європейській парламент є законодавчим органом, але має повноваження, які за змістом притаманні виконавчій владі [1].

На нашу думку, вчені, які при дослідженні природи органів влади ЄС намагаються застосовувати положення доктрини поділу влади (поділ на законодавчу, виконавчу та судову), припускають методологічну помилку, оскільки в європейській правовій науці доктрина поділу влади в класичному розумінні розвитку не набула. Так, голландський вчений Д. Кьортін зазначає, що система органів управління у ЄС є дисперсною та фрагментарною та не має керуючого органу, яким у звичайній державі є уряд. Спроби вчених представити у ролі уряду Європейську Комісію, Раду Міністрів або Європейську Раду є надуманими. У США, де була втілена класична доктрина поділу влади, вчені розглядають виконавчу владу як одну з трьох гілок влади, яка має власні, притаманні лише їй функції. Європейські вчені, на відміну від цього, говорять про поділ влад, мають на увазі внутрішню диференціацію органів виконавчої влади на політичні та адміністративні. Політична влада керує суспільством шляхом вироблення державної політики та прийняття законів, а адміністративна влада забезпечує реалізацію законів, розподіл державних прибутків та приймає «вгоринне законодавство» (підзаконні нормативні акти) [2, 14].

В. Четвертнін зазначає, що відсутність чіткого поділу на законодавчу і виконавчу владу характерна для парламентських республік. Принцип поділу влади втілений лише на інституційному рівні (наявність парламенту та уряду), без функціонального. Саме тому, на парламентських виборах виборці фактично голосують за майбутній уряд: виборчі списки очолюють кандидати на посади прем'єр-міністра і членів уряду. Функціональний та персональний поділ влади у парламентських республіках проявляється у вигляді партійної (політичної) та адміністративної влади. Партійну гілку влади представляє коаліція партій, яка перемогла на виборах, а адміністративну владу здійснює позапартійна професійна бюрократія, організована в систему органів виконавчої влади [5, 61]. Партійну владу обирають виборці, а представниками адміністративної влади є державні службовці, що призначаються на свої посади.

Більшість держав-членів ЄС є парламентськими республіками (Австрія, Латвія, Литва, Болгарія, Мальта, Чеська Республіка, Польща, Естонія, Румунія, Словаччина, Німеччина, Словенія, Греція, Угорщина, Ірландія, Італія), парламентськими монархіями (Бельгія, Люксембург, Іспанія, Великобританія) або конституційними монархіями (Люксембург, Нідерланди, Данія, Швеція). Тому саме така організація влади є найбільш природною та традиційною для ЄС, а серед інституцій ЄС неможливо чітко виділити органи з лише виконавчими та законодавчими повноваженнями. Проводячи аналогію із організацією влади у парламентській республіці можна виділити політичну та адміністративну гілки влади в ЄС.

Політичну гілку влади в ЄС представляє Європейський парламент (приймає участь у законодавчому та бюджетному процесі, а також здійснює політичний контроль) та Європейська Рада (визначає загальні політичні напрями та пріоритети, а також надає необхідний стимул для розвитку союзу). Адміністративну гілку влади в ЄС представляє Європейська Комісія (пропонує законопроекти на розгляд Європейського парламенту, управляє та впроваджує політику ЄС та бюджет ЄС, забезпечує дотримання європейського права, представляє ЄС на міжнародній арені) та Рада (координує політику держав-членів, укладає від імені союзу міжнародні угоди, приймає закони спільно з Європейським парламентом та ін.).

Література:

1. Caruso D. Presidential Powers in the European Union // Boston University Law Review Volume 88, Number 2, April 2008. [Electronic resource]: Boston

University Law School. – Access mode: <http://www.bu.edu/law/central/jd/organizations/journals/bulr/documents/CARUSO.pdf>. – 22.10.2012.

2. Curtin D. Accumulated executive power in Europe: the « most dangerous» branch of government in the European Union / Deirdre Curtin – Amsterdam: KNAW Press, 2009 – 30 p.

3. Fabbri S. Beyond the Parliamentarization of the uropean Union: the Institutional Consequences of the Lisbon Treaty / Sergio Fabbri. – [Electronic resource]: Euceneter ucberkeley. Access mode: <http://euceneter.berkeley.edu/files/2.lecture.Fabbri.Berkeley.February2012.doc>. – 22.10.2012.

4. Давид Р., Жоффре-Слинози К. Основные правовые системы современности: Пер. с фр. В. А. Гуманова. – М.: Междунар. отношения, 1999. – 400 с.

5. Проблемы общей теории права и государства: Учебник для вузов / Под общ. ред. академика РАН, д. ю. и., проф. В. С. Нерсесянца. – М.: Норма, 2004. – 832 с.

6. Стрельцов В. Ю. Інституційний баланс як гарантія демократичного врядування в ЄС // Теорія та практика державного управління. Збірник наукових праць. – Х.: Вид-во ХарРІ НАДУ «Магістр», 2009. – Вип.1 (24). – С.440-445.

Котосов И. В.
*помощник судьи
Никопольского горрайонного суда Днепрпетровской области*

СУДЕБНАЯ ПРАКТИКА ЕВРОПЕЙСКОГО СУДА В СФЕРЕ ЗАЩИТЫ ТРУДОВЫХ ПРАВ И ЗАКОННЫХ ИНТЕРЕСОВ РАБОТНИКОВ КАК ИСТОЧНИК ПРАВА ЕВРОПЕЙСКОГО СОЮЗА: ВОПРОСЫ ПРИМЕНЕНИЯ В УКРАИНЕ

Защита права на труд посредством легальных процессуальных процедур признана на международном уровне: так, Европейский суд по правам человека (г. Страсбург), рассматривает и дает ответственную оценку нарушениям трудовых прав человека, свидетельством чему являются дела «Золотухин против Украины» (Zolotuhin v. Ukraine, заявление № 11421/03), «Сарафанов и другие против Украины» (Sarafanov and others v. Ukraine, заявление № 32166/04), «Щукин против Украины» (Shukin vis Ukraine, заявление № 16329/03) и другие [2].

Следует отметить, что в странах Европейского Союза истинными судебной практики Европейского суда являются акты, принятые Советом Европы и Европейским Союзом. Совет Европы